

Jeney Zoltán
Egy másik én

Első fejezet

Apám csütörtökön meghalt.

A tény lassan, hidegen szivárog be a tudatomba – akár a hajnali derengés, ahogy megül a lakótelep szürke tömbjein –, majd némán helyet követel magának. A sötétség még tartja magát a vasbeton falak közt, csak a főút tompa, sárga fényei olvadnak bele lassan az ég világosodó peremébe. Az ébresztő recsegése élesen metszi ketté a csendet, de pillanatok múlva beleolvad a szomszédból átszűrődő kutyaugatásba, meg a felettünk lakó korán kelő lépteinek tompa ritmusába. Félig öntudatlanul nyúlok a telefonomért, hogy újabb öt perc szundit kérjek. A szemhéjam nehéz és ragacsos, a szobát szűrt félhomály lengi be, az ablaküveg bepárasodott a kinti hideg leheletétől.

Eszter mozdulatlanul fekszik mellettem, légzése nyugodt, egyenletes. Ösztönösen közelebb csúszom hozzá, egy pillanatra érzem testéből áradni a meleget a takaró alatt. Valaha ez a közelség megnyugtató – most inkább csak fáradt közönyt hoz. Nem ébresztem fel. Minek is? Néhány perc, és ő is felkel. Az idő gépezete újraindul: újabb nap, újabb robot. A számban érzem az éjszaka pangó, fanyar ízét – mindig így van ébredéskor. Talán a stressz, talán az öregedés. Egy ideje minden reggel maró ürességgel ébredek, és ez a keserű szájíz mintha a testem halk válasza volna a bennem tátongó hiányra.

Még most sem tudom pontosan, mit kellene tennem. Papírok, temetés, hagyaték – fogalmam sincs, hol kezdődik ez az egész, és őszintén szólva, nem is érdekel. Évek óta alig beszéltünk, évente egyszer, talán kétszer – akkor is én hívtam. Már semmi nem kötött össze minket, csak egy név volt a telefonomban, amit ritkán érintettem meg. Anyám sem tartotta vele a kapcsolatot; ő már régen lelépett. Most meg egy hivatalos hangú e-mail szerint én vagyok az, aki intézkedhet.

A plafont bámulom mozdulatlanul, várom, hogy elmúljon a reggeli merevedésem. A panel vakolata a halvány fényben kísérteties árnyékokat vet, a repedésekből lassan kirajzolódnak a megszokott alakzatok. Egy hosszabb repedés folyóvölgyet idéz a mennyezeti panel illesztésénél, körülötte hajszálrepedések ágaznak szét, mint valami térkép finom vonalai. Minden reggel ugyanezt a tájat nézem ébredéskor. Évekkel ezelőtt még terveztük, hogy kifestjük a szobát, kijavítjuk a hibákat. Mostanra csak mechanikusan nyugtázom: igen, itt vannak még. A lakás velünk együtt öregszik.

A telefon újra csipog – 6:05. Átgördülök, leállítom. A testem tiltakozik minden mozdulat ellen: a derekam átfagyva, a gerincem recseg, ahogy felülök. Negyvenhárom vagyok. Nem öreg, de már nem is fiatal. A test nem hazudik – pontosan tudja, mi múlt el. A sötét szobában a papucsom után tapogatok. Az egyik az ágy alá csúszott, a másikban egy játékfígura bújt meg: egy párduc, ha jól látom. Bosszúsan kipiszkálom. Pár éve még meglepett volna. Most csak vállat vonok. Legalább nem lego. Az fáj.

A felettünk lévő lakásban megszólal egy villamoscsengő-szerű ébresztő. A panelház falai átengednek minden zajt. Megindul a reggeli monoton kakofónia: zubogó csapok, vécéöblítések, sietős léptek. A koreográfia minden lakásban ugyanaz.

Kitámolygok a konyhába. A pulton ott vár az este odakészített bögrém, benne előre beleszórt instant kávé – már csak vizet kell forralni. Kattintom a vízforralót, közben összehúszom magamon a köntöst. Az ablakon át látom, ahogy köd ül a házak között; a hajnali levegő mozdulatlan, a hangokat elnyeli a ködszita. Valahol egy autóriasztó vijjog – mintha maga a hajnal is tiltakozna az ébredés ellen. Felkapcsolom a neonlámpát: hideg fénye brutálisan metszi ketté a félhomályt, a mosatlan edények éles, torz árnyékot vetnek a falra.

A falon naptár lóg. Nem tudom, miért van még – hiszen a telefonomon is megnézhetném a dátumot. Egy tavalyi reklámnaptár, rajta egy gyógyszergyár logója. A lap tetején tájkép: hegyvidék fenyvesekkel. Egész szép is lehetne, de a nyomtatott kép fakó, olcsó. Már négy napja át kellett volna lapozni. Nem tettem meg. Négy napja november van – apám is négy napja halt meg. Véletlen egybeesés, de közben arra gondolok, hogy talán csak azért nem lapoztam eddig, mert apám is benne ragadt az októberben. Aztán vállat vonok. Úgy hagyom a naptárat, úgysem nézi senki.

Előveszem a tegnapi maradt két szelet kenyeret. Kissé szikkadt már, de így is megeszem. Vaját kenek rájuk, felvágok egy paradicsomot. Az összeállított szendvics ízetlenül bámul vissza rám a tányérról. Kinyílik mögöttem a hálószoa ajtaja, Eszter lép ki, magára tekert köntösben, arca még gyűrött. Mennyi az idő, kérdi rekedten, de nem vár választ. A hangjából hiányzik a kíváncsiság; inkább csak megszokásból kérdez. Nem sok, felelem, miközben töltök magamnak a felforrt vízből. Instant kávé. Íze pont olyan, mint az életem: unalmas és pontosan három másodpercig tart a hatása, de a koffein miatt muszáj ledöntennem. Eszter már a gyerekek szobája felé tart, hallom papucsainak csoszogását a linóleumon. Pár halk szót szól odabent, én pedig a konyhapultra könyöklök, és belekortyolok a gőzölgő fekete lötytybe. Forró és keserű – éppen megfelel a reggeli hangulatomhoz.

A gyerekszobából halk mormogás, majd nyöszörgés hallatszik. Anna, a kisebbik lányunk – kilenc lesz jövő hónapban – mindig nyűgös ébredéskor. Most is hallom vékony hangját, anya,

még öt percet. Eszter fáradtan csitítja, nincs idő, kicsim, fel kell kelni. A nagyobbik, Máté, valószínűleg már ébren van. Tizenhárom éves kamaszként azonnal a telefonja után nyúl ilyenkor. Általában már az ágyban fekvé csetel vagy videókat néz, miközben mi kint a reggelit készítjük. Biztos vagyok benne, hogy most is ezt teszi: bámulja a kijelzőt félig csukott szemmel, a könyökére támaszkodva.

Visszazökkenek a saját reggelimhez. Megrágom a száraz szendvicset, közben behunyom a szemem. Néhány évig próbáltunk közösen reggelizni, valamiféle családi menetrendet tartani, de mindig kudarcot vallott. A gyerekek kelletlenül csatlakoztak – ha egyáltalán kikeltek időben az ágyból –, mi pedig ingerülten kapkodtunk. Mára mindenki külön utat jár: én előbb felkelek, egyedül bekapok valamit, Eszter később csatlakozik, a gyerekek pedig többnyire kihagyják a reggelit. Este általában veszek nekik valamit másnapra – croissant-t, kakaós csigát, valami édeset. Aztán eldugom. Ha nem tenném, Máté az utolsó morzsáig befálna még este, és Annának semmi nem maradna másnapra a suliba. Csak így működik. Néha azért esznek valamit indulás előtt: pár kanál zabpelyhet tejbe áztatva, vagy egy banánt menet közben. Ma nincs kedvem figyelni, hogy egyáltalán esznek-e.

Eszter tereli ki őket a konyhába. Anna haját félig megfonta már; a lányom félálomban vonszolja maga után a kék, unikornis alakú plüssét. Máté a falnak dőlve áll, álmos tekintettel a telefonja kijelzőjét fixírozza. Hóna alatt az iskolatáskája, cipőfűzője félig kilazulva lóg. Nem szól hozzám, és én sem őhozzá. Csak egy újabb reggel, amelynek a vége, hogy mindenki szétszéled. Jó reggelt, mondja félhangosan, inkább csak udvariasságból. Egy pillanatra elmosolyodik valamin, amit a telefonján lát, aztán visszasüllyed a közönybe. Nem tudom, mi köti le a figyelmét – és igazából nem is érdekel.

Magamra kapok egy inget és egy kopott nadrágot. Az ing gyűrött, de nem számít. A nyakkendőt majd megkötöm az irodában, ha épp olyan a kedvem. Öltönyt ritkán hordok – nálunk nem kötelező. Inkább felveszek egy kinyúlt pulóvert, ami egykor világoskék volt, most inkább már szürkés. A hajam kócos, végighúzom rajta a fésűt egyszer-kétszer, csak a látszat kedvéért. Senkit sem érdekel, milyen a hajam, és különben is rövidre van nyírva, könnyű rendben tartani.

Mire visszaérek a konyhába, a gyerekek már eltűntek a fürdőszoba irányába; hallani a fogkefék surrogását, vízcso bogást. Eszter épp a kabátját veszi fel a fogasnál. Nem hiszem el, hogy már megint hétfő, motyogja maga elé, anélkül hogy rám nézne. De, az van, felelem akaratlanul.

Ahogy a konyhapultnál állok, és a gyerekek mozdulatai lassan feloldódnak a reggel tompa zűrzavarában, valami hirtelen visszaránt. Talán a kávé fanyarsága, talán Máté lehajtott feje,

vagy Anna kezében az a kopott, kék plüss. Nem tudom pontosan. Csak azt érzem, hogy újra ott vagyok abban a régi lakásban, ahol minden túl korán, túl hangosan és túl hidegen kezdődött.

A gyerekkori reggeleink valójában nem is voltak igazi reggelek – inkább a nap önkényes, könyörtelen kezdetei, amelyek erőszakkal rántottak bele egy olyan ébrenlétbe, amelyre soha nem vágytunk igazán. Már akkor, abban a szűk, levegőtlen konyhában ülve is pontosan éreztem, hogy ez a rideg fény, a rádió alig hallható háttérzaja és az ablakon beszivárgó, csipős levegő valamiféle sértés – vagy talán figyelmeztetés: az élet többnyire nem kellemes, mégis fel kell kelni, mert nincs más választás.

Apám borotválkozása sajátos rituálé volt. A fürdőszobaajtó mindig résnyire nyitva maradt, félmeztelen alakja jól látszott a tükör előtt; derekára csavart törülközője hanyagul lógott. Arcát vastagon borította a sűrű, fehér hab, kezében rozsdás, fémnyelű borotva, amellyel lassú, szinte meditációs mozdulatokkal húzta végig az arcát. A másik kezében mindig ott parázlott a cigaretta; a hamu hol a mosdókagylóba, hol a padlóra hullott. A füst nyugodt, spirálszerű gomolygással emelkedett a mennyezet felé, lassan körülölelve apám tükörképét, míg az el nem homályosult. Néha úgy tűnt, mintha épp ez a homály segítené őt túlélni a napot. Időnként hosszú másodpercekig mozdulatlanul bámulta önmagát a tükörben, mintha próbálná felismerni azt az idegent, akivé vált.

A konyhában anyám egészen másféle transzban létezett. Ő éppen a folytonos mozgásban talált rá arra az öntudatlan nyugalomra, amely nélkül képtelen lett volna túlélni a reggeleket. Tojást vert fel gyors, dühös mozdulatokkal egy régi zománcos tálban, a fém villa fáradtan csikordult a tál falán. A rádióban régi zene, időjárásjelentés, hírek egy messzi háborúról, mindez halkan, alig érthetően. Anyám arca feszült volt, minden mozdulatába sietség és nyugtalanság költözött. Egy apróság is elegendő volt, hogy robbanjon: egy kifogyott mosószer, egy ottfelejtett pohár, egy koszos zokni. A legjelentéktelenebb dolgok is elégnek bizonyultak ahhoz, hogy a reggeli csend törékeny burka szétzúzódjon.

Aznap reggel is pontosan ez történt. A tojás odaégett, füst szállt fel a serpenyőből, mire anyám élesen felkiáltott. Nem emlékszem már, mit mondott, csak a hangjára: dühös volt, éles, szinte gyűlölettel teli. Apám lassan, tompán válaszolt, mintha a szavai már azelőtt meghaltak volna, hogy kimondta volna őket. Ettől anyám csak még jobban feldühödött; a szavak gyorsan, fájdalmas kegyetlenséggel csattantak közöttük, akár egy rosszul irányzott, mélyre ható csapás, amelynek a végén már senki sem tudja, ki ütött először.

Én csak ültem a széken, ölemben szorongatva a párnámat, és néztem, ahogy két felnőtt ember tehetetlenül feszül egymásnak. Anyám sírt talán, vagy csak a hagymavágástól kicsordult könnyeit törölgette – már nem emlékszem pontosan.

A veszekedés hevében egyikük sem vette észre, hogy Bence, az öcsém, aki addig némán ült, és már kabátban, iskolatáskával a kezében várakozott, egyszer csak felállt, és hangtalanul kilépett az ajtón. Nem szólt, nem búcsúzott, senki sem vette észre rajtam kívül. Nem kellett nőgatni, nem kellett sürgetni, egyszerűen felállt, és elment. Csak én láttam ezt az apró, alig észrevehető, mégis életbevágó mozdulatot.

Negyedóra telt el, mire anyám először megkérdezte, hol a Bence. Hangjában eleinte csak bosszúság csendült, aztán bizonytalanság, majd egyre nyilvánvalóbb félelem, végül pánik. Apám csak állt némán, kezében a sokadik, rég kihunyt cigaretta, arcán a félig rászáradt borotvahabbal. Anyám sietve, cipőjét meg sem kötve rohant el az iskolába, de Bence nem volt ott. A tanító tanácstalanul csóválta a fejét.

A nap rettenetes lassúsággal vánszorgott. A szomszédból hívták fel a rendőrséget, saját telefonunk akkor még nem volt. Apám magába roskadva hallgatott, anyám sírva, motyogva járkált a lakásban, én pedig mozdulatlanul ültem. A serpenyőben az odaégett tojás ott maradt, mint valami sötét, nyomasztó szimbólum.

Aznap nem kellett iskolába mennem; apám úgy döntött, maradjak vele, mintha pusztán a jelenlétem elég lehetne ahhoz, hogy valamit mégis megmentсен. Egész nap együtt voltunk – egymás mellett, de valójában mérhetetlen távolságra, egy feszült, fojtogató csendben, ahol minden percet a kétségbeesés és a bénító tehetetlenség járta át. Csak homályos, töredezett emlékfoszlányaim maradtak erről a napról: bevillanó pillanatok, mint a rendőrőrs füstszagú folyosójának zöld linóleumpadlója, a falak nyirkos penészfoltjai, vagy az ügyeletes tiszt fáradt, közömbös arca, ahogy rutinszerű mozdulatokkal töltötte ki a jegyzőkönyvet. Emlékszem apám remegő kezére, amikor cigarettát tartva kimondta a nevünket; hangja megbicsaklott, mintha hirtelen már ő maga sem lenne biztos abban, kik vagyunk mi valójában. A nap többi része áthatolhatatlan, sűrű köddé vált. Csak néhány elszigetelt kép maradt meg: az üres villamos belseje, ahol apám némán ült mellettem, miközben az ablakon túl hangtalanul suhantak el a város épületei; vagy amikor apám megállt egy sarki trafiknál cigarettáért, én pedig az utcán vártam, figyelve, ahogy eltűnik a bolt félhomályában. Teljesen egyedül éreztem magam, elveszettnek, mint egy hátrahagyott tárgy, amelyre már senkinek sincs szüksége. Ezek a jelentéktelennek tűnő, mégis kitörölhetetlen pillanatok maradtak abból a naphoz, abból a szorongással és tehetetlenséggel teli, néma naphoz, amely később egész életemen át elkísért, minden látszólagos felejtés ellenére.

Este kopogtak. Anyám halkán felsikkantott, apám pedig megdermedt, mintha valami váratlan árny suhant volna át rajta. Én keltem fel, és mentem az ajtóhoz. Nagyanyám állt ott, mellette Bence. Cipője koszos volt, kabátja gyűrött, haja kócos – de egyenes derékkal állt, tekintete nyugodt volt. Reggel némán elindult, felszállt egy vonatra, és egyedül elment Dömösre – most kézen fogva tért vissza vele. Nagyanyám sem tudott telefonálni – így telt az egész nap: a bénultság csendjében, a bizonytalanság fullasztó állóvizében.

Senki sem kiabált. Anyám némán sírt, könnyei hangtalanul peregtek végig az arcán. Apám lassan oldalra lépett, mintha önmaga elől is hátrálni próbálna. Én pedig csak néztem Bencét. Az öcsém arcán egyszerű, csöndes büszkeség ült, valami tiszta, megrendíthetetlen nyugalom. A tekintete egyenes volt, nyílt, akár egy csendes tó sima víztükre. Olyan bátorság volt abban a kilencéves gyerekben, amely belőlem egész életemben hiányzott. Aznap reggel megértettem valamit, amit addig sosem: ő képes volt kilépni. Elindult. Megtette azt, amit én mindig csak elképzeltem – amit sosem mertem, még akkor sem, amikor a leginkább kellett volna.

Most, hogy apám már halott, és a saját gyerekeim a reggeli fásultságban lassan készülnek az iskolába, újra felrémlik bennem az a régi nap. Ott vagyok megint. A konyha hűvös csempéje, a füstszagú levegő, a feldúlt szavak – és Bence némasága. Csak állok, nézek, és tudom: vannak dolgok, amelyek sosem múlnak el igazán. Csak újra és újra visszatérnek, más hangon, más testben, de ugyanazzal a súllyal.

A gyerekek előkerülnek, kabátban, cipőben botorkálnak a bejárati ajtó felé. Máté fülében már ott a fülhallgató, aligha hallja, amit mondunk neki. Eszter épp csomagol valamit egy uzsonnás dobozba Annának: valószínűleg alma darabokat vagy kekszet. Tegnap nem voltam boltban. A lány közben a cipője orrával rugdossa az előszobaszekrényt. Én megiszom a maradék kávé, felkapom a válltászkám, benne a laptopom és néhány mappa. A kabátomat a vállamra vetem. Egy középszürke kabát, ami ki tudja hány éve megvan. Tökéletes uniformis egy szürke embernek. Indulunk? kérdezem, nem igazán valakihez szólva, inkább csak jelezve, hogy itt az ideje. Eszter bólint, és egy gyors mozdulattal felveszi a vászonszatyrárt, amiben gondolom, a munkahelyi papírai meg a női holmijai vannak. Anna felkapja a plüss unikornist, amit tegnap este keresett negyedórán át, miközben végig ott volt a feje alatt. Máté bólint, de közben belebotlik a saját cipőfűzőjébe. Hétfő. Túléljük.

Kilépünk a lakásból. A hideg kőlapokon megcsap a jeges levegő, valaki szellőztet a folyosó végén. A negyediken lakunk, általában lifttel megyünk, de most látom, hogy a lift jelzőlámpája sötét. Megint nem működik. Már meg sem lepődöm: a panelház ötvenéves felvonója hetente romlik el. Száz lépcső lefelé – indulok előre gyalog. A gyerekek zúgolódnak

mögöttem, Anna minden fokon két lépésnyit ugrándozik, közben nyafog, hogy fázik. Máté fülhallgatójából halk zene szűrődik ki, valami ritmusos, lüktető dallam, amit én nem ismerek. Eszter utolsóként zárja az ajtót mögöttünk, majd jön ő is, majd egyik kezével Anna vállát fogja nehogy lebukfencezzon a lépcsőn.

A földszintre érve megpillantom az egyik szomszédot, épp a postaládáját üríti. Idősödő asszony, kezében reklámújságok és számlalevelek gyűlnek. Szemüvegét az orra hegyére tolva böngészi a borítékokat. Biccentek felé. Jó reggelt, mondom halkan. Az, kérdezi az asszony, fel sem nézve a papírjaiból. Inkább csak reggel. Halk kuncogásként próbál nevetni saját megjegyzésén, de inkább dohányízű köhögés lesz belőle. Az én postaládám üres. Régebben örültem, ha levelet kaptam, de mostanában csak a csekkek jönnek, meg reklámok. Ma éppen semmi. Az öregasszony motyog még valamit a hidegről. Valóban, a házból kilépve megcsíp a levegő. Összébb húzom magamon a kabátot. Számomra mégis ez a hirtelen hideg jelenti a reggel egyetlen valódi érzését: ilyenkor élek meg pillanatokra valamit, ami nem üres belül, hanem kívül hideg. Inkább ez, mint a semmi.

A parkolóban megbújik az autónk a többi kocsi között. Egy tizenéves Opel, már meglátszik rajta az idő: a múlt héten is szervizben volt apró javításokkal. Eszter a vezetőüléshez indul, ő viszi a gyerekeket. Én legtöbbször busszal megyek a munkahelyemre, mert a belvárosban úgylis nehezen lehet parkolni, és nincs is ingyen. A bérlet viszont olcsóbb, és valahogy már nem is szívesen vezetek a reggeli dugóban. Sziasztok, mondom, amikor Eszter beindítja a motort. Egy kurta integetéssel válaszol, a gyerekek árnyékszerű alakjai a hátsó ülésen mozdulatlanul merednek előre, talán már vissza is aludtak. Az autó lassan kikanyarodik a lakótelepi parkolóból, én pedig egyedül maradok a szétszórt falevelekkel borított járdán.

A buszmegálló felé indulok. A telep belső útjain még alig van mozgás; pár kósza alak ballag a megállók irányába, néhány kutyasétáltató álldogál csipás szemmel a házak tövében. Az út mentén sáros, letaposott fűcsíkok, köztük cigarettacsikkek és összenyomott sörösdobozok – az éjszaka lenyomatai. A levegőben vizes őszi avar szaga keveredik a távoli kipufogógáz émelyítő aromájával. Körbenézek a panelrengetegen: minden ablak mögött ugyanaz a színdarab zajlik, ugyanazokkal a jelentéktelen szereplőkkel, csak a díszletek változnak enyhén. Az én életem is csupán egy epizód egy végtelenített tévésorozatban, amelyben egy nagyon szomorú statiszta szerepét kaptam, és még csak szövegem sincs benne.

Közelebb érek a főút melletti buszmegállóhoz, itt már jóval többen vannak: talán tízen is várakoznak a három oldalról plexivel fedett megállóban. Egy fiatal lány dohányzik az oszlopnak dőlve, mellette két középkorú nő beszélget halkan. Közelebb érve hallom, hogy a

hétvégéjüket taglalják: az egyikük a főnökét szidja, amiért vasárnap este is a közös csetcsoportban zaklatta őket új feladatokkal. Átfut az agyamon, hogy nálunk a cégnél is hasonló a helyzet: a munkánk beleszivárog a szabadidőnkbe, hiába nem fizetik. Nem mintha érdekelne már annyira.

A busz hörögve érkezik meg, ablakaiból meleg pára gomolyog kifelé. Egy öreg Ikarus, ezekből még fut néhány a vonalon. Hosszú évtizedek óta ugyanaz a zötykölődés, ugyanaz a levegőbe ivódott, fáradt múbőr és por szag – amitől az embernek a gyerekkori osztálykirándulások jutnak eszébe. Vagy a hányinger. A jármű belsejét neonkék fények világítják meg, különösen fakó sápadtságot adva mindenkinek. Egy közelben álló férfi arca olyan zöldes-szürke ebben a megvilágításban, mintha rosszul lenne. Talán valóban rosszul is van. Épp le tudok ülni egy kettes ülés ablak melletti helyére, miután egy iskolás kamasz feláll, és előre furakszik leszállni. Az ablak vastagon piszkos, alig látok ki rajta; csak a mozgó fények jelzik, hogy már indulunk is tovább.

A buszon mindenki pontosan ugyanolyan arckifejezéssel utazik, mint én, ezért néha azt hiszem, ez valójában egy rejtett szociológiai kísérlet, ahol azt vizsgálják, hány nap után kezdünk gyanakodni, hogy a mellettünk ülő már rég halott, csak még nem szóltak neki.

A busz ráfordul a főútra. Rögtön dugóba is kerülünk, ahogy várható volt. A hétfő reggeli csúcsidő tele van autókkal: állunk a kocsisorban, centiről centire haladva. Nézem a megállóban álló embereket, akik mellett elgurulunk – arcukon ugyanaz a közönyös maszk, amit magamon is érzek. A környék jellegtelen lakótelepi utcakép: szürke betonblokk épületek váltják egymást, földszintjeiken vegyesbolt, patika, zöldséges és egy használtruha-üzlet. Mindegyik fölött elnyúlt, megfakult reklámtáblák hirdetik az áruikat, az épületek tövében graffitik. Valaki hangosan zenét játszik a telefonján, fülhallgató nélkül; egy rekedt hangú rap lüktet monoton a jármű belső terében. Néhányan rosszállóan pillantanak felé, de senki nem szól. Magamban megvonom a vállam: mindegy, mit hallgatunk, úgysem értem a szöveget.

Az ablakon át a város pereme csúszik végig: ipari területek rozsdamarta kerítései, autószalonok csillogó portáljai váltják egymást. Innen még jó pár kilométer a belváros. Előhúzom a telefonom, és végiggörgetem a híreket. A hírportál címei percek alatt tucatnyi tragédiát töltenek be elém: valahol a világban változatlanul háború zajlik, máshol az infláció dülleszti az árakat, itthon pedig politikusok marakodnak a koncon. Ugyanaz minden nap. Meg sem rezzen bennem semmi ezekre. Továbbgörgetek mechanikusan. Közömbösségem mélyén talán egy parányi szomorúság lapul, de az érzelmek már csak fátyolos ködön át jutnak el hozzám. Ez is a fáradtság jele: annyi mindent láttam már a világból a képernyőn keresztül, hogy egy újabb tragédia vagy botrány már nem éri el az ingerküszöböm. Csak az ujjamat

mozgatom, mintha nem is élő lennék, csupán egy algoritmus, ami felesleges adatokat dolgoz fel.

Egy idősebb férfi ül mellém. Kabátja vékony, nevetségesen az ehhez a reggeli hideghez, a gallérján megül a dohányszag – nem a friss cigarettáé, hanem az a rég beivódott, szinte bőr alá húzódó füstszag, amit már nem lehet kiszellőztetni, mint egy régen elhagyott szoba dohos levegőjét. A kezében újság, félbehajtva, ritmikusan dobol vele a térdén – türelmetlen, ideges mozdulat, gépies és kissé idegtépő. Minden koppanás tompán érkezik: a padlóra, a levegőbe, a bennem rekedt időre. És mégis, számomra mást is jelent: valami ismerőset.

Apám csinálta így. Mindig, amikor dühös volt, de nem akart – vagy nem tudott – beszélni róla. Csak ült, a szája vékony vonallá zárva, és a népsporttal csapkodta a combját. Mint egy hangtalan vád, egy elfojtott ítélet. A mozdulat egy különös egyensúlyt hordozott: a feszültség és az önuralom közös nyelvét, amelyet már gyerekként is megértettem, anélkül, hogy valaha is magyarázatot kaptam volna hozzá.

Ősz eleje volt, de még épp eléggé meleg ahhoz, hogy ne kelljen kabátot venni, csak egy vékony pulóvert kaptam fel, amit apám rámparancsolt. Azt mondta, meccsre megyünk. A Fradi játszik. Akkoriban még semmit sem tudtam a játékról, a szabályairól, sem a ritmusáról, de amikor kimondta azt a szót: meccs, abban volt valami mágikus többlet, valami beavatottságot ígérő súly. Mintha egy titkos világról beszélt volna, ahová csak a beavatottak léphetnek be. És most engem is elvisz oda.

A Népligetnél szálltunk le a buszról. Minden irányból áramló tömeg: zöld-fehér sálak, zászlók, hangos szavak. Azonnal éreztem, hogy ez több, mint egy játék – egy ősi rituálé. A stadion, amit addig csak tévében láttam, most valóságossá vált, hangos kiáltásokkal, sörszaggal, sült kolbász illattal és azzal a furcsa keverékkel, amit csak sok ember együttléte tud létrehozni: láрма és izgalom, feszültség és valami gyerekes öröm. Apám egy kopott sapkát húzott a fejére, a szélét gyűrögette. Tenyerében aprót szorongatott, amíg a pénztárnál sorban álltunk. Nem szólt sokat, csak annyit: na, figyelj, ez igazi meccs lesz.

A stadionban a lelátón ültünk, nem túl jó helyen, de engem ez nem zavart. Körülöttünk férfiak álltak, ültek, kiabáltak, füttyögtek, a hangjuk nehéz súlyként ült meg a levegőben. Eleinte semmit sem értettem, a lelátót figyeltem, de éreztem, hogy szurkolnom kell. Apám néha rám nézett, bólintott, aztán újra a pályára szegezte a tekintetét. Mintha vizsgáztatna. Mintha számítana, hogyan viselkedem. Próbáltam figyelni. Volt egy pillanat, amikor a Fradi majdnem gólt szerzett, és én ösztönösen felugrottam. Akkor rám mosolygott. Először aznap.

Aztán kikaptunk. Ők. Mi. A Fradi. Mert akkor már én is közéjük tartoztam, ha csak két órára is. Apám nem szólt. A meccs végét feszülten nézte végig, összeszorított szájjal. A lefújás után csak annyit mondott, na, baszd meg. A hangjában nem volt düh, inkább keserűség, és valami mély, férfias csalódottság, amit még nem értettem igazán, de éreztem a súlyát.

Nem indultunk haza azonnal. Pár megállót még utaztunk, apám a kezében tartotta az újságot – pont úgy, mint most ez a férfi. És pont úgy kopogott vele a térdén. Nem mertem megszólalni. Csak figyeltem a lap szélét, ahogy mozog az ujjai között – mint egy esőcsepp, amely makacsul csorog lefelé az ablakon. Csak az újság, és az a fojtott férfi-csalódottság volt akkor, amit egy gyerek nem tud értelmezni, de egész életében magával cipeli.

Leszálltunk egy presszónál – egy régi, füstszagú kocsmánál, ahol már a bejárat előtt csoportosultak a vereség füstjében álló férfiak. Odabent félhomály, nikotinsárga falak, szotyihéj a padlón. A pult mögött egy keserű arcú nő – biccentett apámnak. Körülöttünk férfiak zöld-fehér mezekben, poharakkal, gesztikulálva. Kiabáltak: szidták a bírót, az ellenfelet, a rendszert, egymást. Volt valami önkívületi boldogság abban, ahogyan dühösen hadonászva, rekedt torokkal kiabálták, ez a kurva világ így működik, érted?

Én egy bárszéken ültem, a lábam nem ért le a padlóig. Egy jaffát kaptam, jéggel. Apám a második feles után már oldottabban mozgott, viccelt a pultossal, bekiabált valamit egy sarokban káromkodó kopasz férfinak. Én nevettem. Nem tudtam még, mit jelent az alkohol, mennyi a sok, mennyi a kevés. Csak láttam, hogy apám él. Hangos, mozgékony, jelen van. És hogy részese vagyok valaminek, amit eddig csak kívülről szemlélhettem.

Hazafelé gyalog mentünk. Talán nem akart villamosra szállni. Talán nem volt pénze, vagy csak úgy érezte, a séta józanít. Egy ponton játszani kezdett velem: mintha le akarna lökni a járdáról. Oldalról nekem jött, én megtántorodtam, ő elkapott. Nevettünk. Aztán újra. Úgy tett, mint aki lök, én meg úgy, mint aki elesik, de soha nem estem el igazán. Egy alkalommal megpördültem a saját tengelyem körül, mint egy balettáncos. Na, te ügyes vagy, mondta. Ez volt az első, amit aznap igazán nekem szólt. Egy mondat, ami máig megmaradt bennem.

Anyám már az előszobában várt. Az arca szigorú volt, a tekintete apámat vizslatta. Hol voltatok ennyi ideig, kérdezte. De apám nem válaszolt. Megint kocsmáztál, ugye? Szinte suttogta, de a hangja élesebb volt, mint bármelyik korábbi kiabálása. Akkor szólaltam meg boldogan. Képzeld, anya, játszottunk olyat, hogy apa lelök a járdáról, és utána elkap. Nagyon vicces volt! Bence, aki épp kilépett a szobájából, elnevette magát. Egy kisfiú gyerekes nevetése, aki nem érti, mi a komoly. Ez volt a fordulópont. Anyám arca megváltozott. A szája remegett, aztán a hangja megbicsaklott, végül üvölni kezdett.

Aznap este, miközben anyám sírt, apám eltűnt a fürdőben, mi Bencével dülöngélőset játszottunk. Lökdöstük egymást, neveltünk. Mintha a világ kibillent volna, de ez csak játék lenne – nem valóság. Minden ferdének tűnt, és ez mulatságos volt.

Apám soha többé nem vitt el meccsre. Nem mondta, hogy miért.

A rideg fények alatt, a szemben ülő férfi lehajtja a fejét. Úgy tűnik, alszik – de nem. Csak menekül. Mint ahogy én is. Nem akarok szembenézni azzal, amire ez a mozdulat emlékeztet. Azzal az arccal, amely régen mellettem ült, s már sehol nincs. Vagy csak ott, valahol a hajtogatott újságok repkedő sarkaiban, egy villamos zökkenő ütemében, egy csendes, kimondatlan meccs utáni vereségben, amit már soha nem felejték el.

Rövid zötykölődés után a busz egy zsúfolt csomópontnál fékez le. Az ajtók szisszenve tárulnak, kilépek a jármű gyomrából a lármás tér aszfaltjára. A levegő nehéz a benzin- és kipufogószagtól; autók araszolnak minden irányból, türelmetlen dudaszó vegyül a villamos csilingelésébe. Álmos tekintetű emberek sodródnak mellettem, mindenki a maga járatát igyekszik elérni a forgatagban. Szótlanul várakozom a következő villamosra, ami csikordulva fékez le előttem, rezignáltan felszállok rá a tolongókkal együtt.

A villamos zsúfolásig tele; egybefüggő embermassza hintázik az apró rándulásokra. Hideg fémkapaszkodót szorítok, miközben a szerelvény lomhán megindul a széles körút ívén. Valaki a hátamhoz ér a tömegben; arrébb húzódok pár centit. Utálom, ha hozzám érnek. Az emberek közelsége mostanra szinte fizikai fájdalmat okoz. Régen nem voltam ennyire antiszociális, azt hiszem. Vagy talán de – csak akkor még jobban lepleztem.

Vibráló reklámtáblák és piszkos homlokzatú bérházak váltakoznak, a még zárt boltok sötét kirakatai unottan tükröződnek a hajnal derengésében. Minden kanyarban éleset csikordul a kerék a sínen, néha halk bemozdóhang sorolja a következő megállókat változatlan, gépies hangsúllyal. Az utastömeg arca kifejezéstelen; páran telefonjuk képernyőjére merednek, mások lehunytt szemmel állnak, mintha így próbálnának túlélni egy újabb ingázós reggelt.

A belvárosban leszállok a villamosról. Az aluljáróban mindig van valaki, aki egy penészes pizzásdobozra írva hirdeti: „Éhes vagyok, segítsenek!”. Mellette a falon egy gyorsétterem plakátja csábít, „Most minden menü csak 990 Ft!” – a kapitalizmus zseniálisan gonosz marketingstratégiája: olcsóbbá tenni a menüt, mint az együttérzést. A tér már nyüzsgő: öltönyös fiatalok sietnek kávé pohárral a kezükben, turisták ácsorognak néhány kapualj előtt telefonjukat bogarászva. A házak homlokzata fekete korommal és múltomállyal fedett, itt-ott azonban egy frissen vakolt épület virít közülük élénk színekkel, mintegy jelezve a város átalakulását. A járdán könyöklő tömeg sodródásában haladok az irodaház felé, ahol

dolgozom. Nem nagy cég, de saját emeletünk van egy háromszintes, hatvanas években épült beton épületben. Semmi extra: sárgára festett falak, neonvilágítás a folyosókon, a lépcsőházban linóleum, amit már elkoptattak a cipők. Kártyával nyitom az emeleti ajtót, a beléptető rendszer pittyenése semleges köszöntőm immáron tizenegy éve minden reggel.

A lift fémes zúgásában ösztönösen nyúlok a nyakkendőmért. Elkezdem felkötni, bár nincs rá különösebb ok – pusztán reflex, belülről jövő, régről hozott gesztus. A tükör visszaverődő fényében veszem észre, hogy a csomó kissé félreáll. Már rég nem emlékszem arra, milyen a tökéletes szimmetria, de ez az enyhe torzulás most zavarni kezd. Reflexből igazítok rajta: gyors, begyakorolt mozdulat, a vastagabb szarát húzom lefelé. Ugyanaz a mozdulat, amit tizenhét éves koromban láttam apámtól – egyfajta fura, teátrális döntés, aminek semmi köze nem volt a kifinomultságához, mégis mindig határozottnak tűnt. Most is ugyanígy csinálom, ez a mozdulat valahogy megidézi őt, mintha egyszer csak visszaköltözne az életembe.

Akkoriban még nem tudtam rendesen nyakkendőt kötni. Egyszer, talán kétszer próbálkoztam vele előtte, de sosem lett belőle semmi használható. A csomók vagy szétcsúsztak, vagy túl szorosra sikerültek, mint valami cinikus kézfogás, amit nem lehet oldani. A ballagásom reggelén apám kötötte meg nekem. Ott állt mögöttem a fürdőszoba ajtajában, egyik kezében a reggeli kávé, a másikkal a nyakkendő szarát igazgatta. Az ujjaiiban még ott volt az alvás utáni tompaság, meg a reggeli cigaretta nyoma – dohány- és borotvahab szag keveredett benne. A mozdulatai bizonytalanok voltak, mintha túl régen csinálta volna utoljára. A csomó szorosra sikerült. Az ingnyakam feszített, mint egy szűkre húzott bilincs. Akkor fojtogatónak éreztem. Mégsem szóltam. Talán büszkeségből, talán mert abban a pillanatban úgy tűnt, végre figyelünk egymásra. Úgy tűnt, akkor megint jelen van.

Még hittem abban, hogy egy mozdulat is jelenthet valamit. Hogy a keze a nyakkendőnél, ha ügyetlenül is, de őszintén matat, képes eltörölni éveket, amelyeket a hallgatás töltött ki. Most is azt a csomót kötöttem. Ugyanazzal az aránytévesztéssel. Egyetlen kis húzás, egy másodperc – és újra ott volt. Az apám ujjai. Az illata. A mozdulat, amely túl hirtelen állt meg, mintha egy mondatot hagyott volna félbe. Mint amikor valaki levegőt vesz, hogy beszéljen, de aztán meggondolja magát.

A ballagáson az iskolai udvar tele volt szülőkkel, tanárokkal, és azokkal az arcokkal, akiket éveken át elkerültem a folyosón. A szertartás komikus és abszurd volt – mindenki túlóltözött, feszengő, az idő közben pedig hideg maradt, mintha az univerzum is unta volna az eseményt. A menetben haladtunk, lassan, mint valami kényszerű vonulás, és amikor apám mellett haladtunk el, láttam rajta, hogy előkotorja a régi, tekercses fényképezőgépét. Nem volt a

tekintetében semmi ünnepélyesség. A mozdulata gépies volt, mintha egy listát pipálna ki. Felnézett, egy pillanatra összeakadt a tekintetünk, aztán lenézett, belenézett a keresőbe, kattintott. A gép hangja olyan volt, mint egy fáradt sóhaj. Utána visszatette a táskába. Ennyi.

Napokkal később, amikor előhívatta a képeket, egy délután együtt ültünk az ebédlőasztalnál. A fényképek sápadt színekben úsztak, mintha az emlékek önmagukat halványították volna el. Végigpörgettem őket. A legtöbb képen nem én voltam. Zoli volt rajtuk – akit mindenki csak Jolánnak hívott. Lányos arca volt, hosszú haja, épp olyan hosszú, mint az enyém. Sosem zavarta a gúnynev. Tulajdonképpen ő volt az egyetlen az osztályból, akinek nem volt problémája önmagával. A képek zömének középpontjában ő állt: mosolyogva, vagy komoly arccal, a napfényben fürödve, sűrke egyenöltönyben, virágcsokorral. Én csak akkor voltam a képen, ha ő is rajta volt. Azt hittem, véletlen.

Megdöbbenve kérdeztem apámat, miközben a képeket nézegettem. Miért van az, hogy alig vagyok rajtuk? Ő felnézett, vállat vont, közönyösen. Ja, azt hittem, az te vagy. Ugyanolyan buzisan néztek ki mindketten. A hangja száraz volt, mintha valami jelentéktelen tényről beszélne – akár az időjárásról vagy a boltban kapható tej áráról. Egy pillanatra nem tudtam, mit válaszoljak. A kezem még a fénykép fölött volt, a tekintetem Zoli arcán. És valóban, hasonlítottunk. De nem abban az értelemben, ahogy apám mondta. Inkább csak két kamasz, akik még nem tudták, mit kezdenek az arcukkal, a testükkel, az identitással, amit senki sem magyarázott el nekik.

Ott ültem a fotók felett, és éreztem, hogy a hiány nem is a képeken van, hanem bennem. Az apám nem látott. Nem csak a ballagáson, hanem úgy általában. Mintha mindig egy árnyékkal beszélgetett volna helyettem. Egy képpel, egy elképzelt fiúval, akinek nem volt hosszú haja, akinek nem voltak bizonytalan mozdulatai, aki nem nevette el magát, ha valami komoly történt. Én nem voltam az a fiú. Soha nem is voltam. És ő talán ezt próbálta meg tagadni – egy kattintással a fényképezőgép keresőjén keresztül.

Azóta sem szeretem a képeket. Különösen azokat nem, amelyeken én is rajta vagyok. Valahogy mindig úgy érzem, hogy nem vagyok teljesen ott. Mint egy árnyék, amit véletlenül kaptak lencsevégre, miközben valaki mást próbáltak megörökíteni.